

Arresten Strafrecht en Strafprocesrecht

met annotaties

ten behoeve van het onderwijs verzameld door

Prof. mr. T. Blom

Editie 2022

VOORWOORD BIJ DE EERSTE DRUK

Deze bundel wil de student de beschikking geven over de te bestuderen rechtspraak op het terrein van het strafrecht en het strafprocesrecht, en wel in de vorm, waarin deze rechtspraak oorspronkelijk in de Nederlandse Jurisprudentie, in het Weekblad van het Recht en in Verkeersrecht is gepubliceerd. Daartoe zijn gekozen arresten uit die periodieken onverkort en met de annotaties overgenomen. De daarbij gevolgde techniek – fotografische herdruk – drukte de prijs van de bundel, maar maakte het wel onvermijdelijk, dat eventuele in die periodieken voorkomende drukfouten ook in deze bundel staan. Teneinde een bundel te maken, die aan zoveel mogelijk universiteiten gebruikt kan worden, is contact opgenomen met alle vakgroepen strafrecht/strafprocesrecht in den lande. Voor zover zij ons de arresten hebben opgegeven die zij wensten opgenomen te zien, hebben wij aan hun wensen voldaan. Ten aanzien van de universiteiten die ons geen wensen opgaven (Groningen, Leiden en Rotterdam), hebben wij de daar verplicht gestelde arresten opgenomen, indien deze ons door ten minste een andere universiteit waren opgegeven.

Aan het einde van de bundel zijn een chronologisch en een systematisch register opgenomen. Het chronologische register vermeldt de rechtspraak in volgorde van de datum van de uitspraak. De daarbij vermelde roepnaam is de in het onderwijs meest gebruikelijke, ook wat de (romeinse) nummering van arresten met dezelfde roepnaam betreft, bijv. bloedproef II. Bloedproef I (HR 5-6-1951, NJ 1951, 520) zal men overigens tevergeefs zoeken: het is geen verplichte rechtspraak meer.

In het systematische register is – binnen een hoofdverdeling in strafrecht en procesrecht – de rechtspraak in beginsel artikelsgewijs gerangschikt, waarbij eerst de artikelen van het (algemene) Wetboek van Strafrecht resp. van Strafvordering worden vermeld en daarna die van de bijzondere wetten. Omdat met name het materiele strafrecht enige algemene leerstukken kent die niet onder een bepaald artikel kunnen worden gerubriceerd, is de daarop betrekking hebbende rechtspraak onder het desbetreffende leerstuk geordend. Elke beslissing is slechts onder een artikel of leerstuk gerubriceerd. Zo'n ordening van rechtspraak is natuurlijk een min of meer willekeurige. Strafrecht en strafprocesrecht zijn immers zo nauw verweven, dat tal van materiele rechtspunten ook van belang zijn in verband met strafprocesuele voorschriften en vice versa (bijv. de strafuitsluitingsgronden en de voorschriften van de art. 358.3 en 359.2 Sv). Bovendien komen in een beslissing vaak meerdere rechtsvragen aan de orde. Waar verschillende rubriceringen zich aanboden, hebben wij getracht de didactisch meest wenselijke te kiezen. Didactische overwegingen hebben er ook toe geleid, dat de rechtspraak zoveel mogelijk op de centrale (algemene) wetboeken is gedocumenteerd. Daardoor wordt bereikt, dat men de rechtspraak op een bepaald onderwerp bijeen vindt. Zo is bijv. bij het leerstuk 'schuld' ook die rechtspraak opgenomen, die bij een meer juridisch technische rubricering onder de art. 25 of 26 VWW had moeten worden gebracht.

Bij de hierachter volgende opmerkingen over het bestuderen van arresten in strafzaken is gebruik gemaakt van de richtlijnen in de bundel Arresten Burgerlijk Recht en van die, voorkomende in de tweede druk van Enschede/Heijder, Beginselen van Strafrecht.

VOORWOORD BIJ DE VIERDE DRUK

De vierde druk is ten opzichte van de vorige drukken vrij ingrijpend gewijzigd. Na overleg met de deelnemende zusterfaculteiten werden 67 rechterlijke beslissingen geschrapt en 50 rechterlijke beslissingen aan de bundel toegevoegd. De bundel vertoont – in de vorm van een aantal onbedrukte paginagedeelten – de sporen van deze wijzigingen. Aldus werden de opmaakkosten beperkt en kon de prijs van de bundel relatief laag blijven. Op veler verzoek is thans boven elk arrest de roepnaam vermeld.

Mr Aler, die vanaf de eerste druk in 1978 het leeuwendeel van de werkzaamheden voor zijn rekening nam, kon ten gevolge van zijn vertrek naar het Ministerie van Justitie aan deze druk niet meer medewerken. Zijn plaats wordt ingenomen door Mr R.C.P. Haentjens. Voor op- of aanmerkingen, die de bruikbaarheid van deze bundel zouden kunnen vergroten, houden wij ons als steeds aanbevolen.

R.C.P. Haentjens
C.F. Ruter

VOORWOORD BIJ DE NEGENDE DRUK

De negende druk is, na overleg met de zusterfaculteiten van Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht en de VU alsmede met de Open Universiteit, aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt. 11 rechterlijke beslissingen zijn – in vergelijking met de vorige druk – niet opgenomen, terwijl 11 nieuwe rechterlijke uitspraken zijn toegevoegd.

Aan deze druk is niet meer meegewerkt door mr R.C.P. Haentjens, die ten behoeve van de vierde tot en met de achtste druk steeds het voorbereidende, en daarmee het meeste werk heeft verricht, maar thans werkzaam is als rechter in de rechtbank Rotterdam. Zijn plaats wordt ingenomen door mr M.J.M. Verpalen.

Voor op- of aanmerkingen die de bruikbaarheid van de bundel zouden kunnen vergroten houden de samenstellers zich, als steeds, aanbevolen.

C.F. Ruter
M.J.M. Verpalen

VOORWOORD BIJ DE TWAALFDE DRUK

De twaalfde druk is, na overleg met de zusterfaculteiten van Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg en de VU alsmede met de Open Universiteit, aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt. Ten opzichte van de elfde druk zijn 22 uitspraken geschrapt, steeds beslissingen die door geen enkele faculteit werden genoemd. In totaal 13 arresten zijn toegevoegd, waarvan er 8 nieuw zijn in die zin dat zij zijn gepubliceerd na samenstelling van de vorige druk.

Aan deze druk is niet meer meegewerkt door mr. M.J.M. Verpalen, die ten behoeve van de negende tot en met de elfde druk steeds het voorbereidende, en daarmee het meeste werk heeft verricht, maar thans werkzaam is als rechter in de rechtbank Haarlem. Zijn plaats wordt ingenomen door mr. M. Bosch.

Voor op- of aanmerkingen die de bruikbaarheid van de bundel zouden kunnen vergroten houden de samenstellers zich, als steeds, aanbevolen.

M. Bosch
C.F. Ruter

VOORWOORD BIJ DE DERTIENDE DRUK

De dertiende druk is, na overleg met de zusterfaculteiten van Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg en de VU alsmede met de Open Universiteit, aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt. Ten opzichte van de twaalfde druk zijn 24 uitspraken geschrapt, steeds beslissingen die door geen enkele faculteit werden genoemd. In totaal 9 arresten zijn toegevoegd, waarvan er 6 nieuw zijn in die zin dat zij zijn gepubliceerd na samenstelling van de vorige druk.

Aan deze druk is niet meer meegewerkt door prof. mr. C.F. Ruter, die vanaf de eerste editie in 1978 betrokken is geweest bij de samenstelling. Zijn plaats wordt ingenomen door prof. mr. S.A.M. Stolwijk.

Voor op- of aanmerkingen die de bruikbaarheid van de bundel zouden kunnen vergroten houden de samenstellers zich, als steeds, aanbevolen.

M. Bosch
S.A.M. Stolwijk

VOORWOORD BIJ DE ZESTIENDE DRUK

De zestiende druk is na overleg met de zusterfaculteiten van Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, de VU en de Open Universiteit, aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt. Ten opzichte van de vijftiende druk zijn 4 beslissingen geschrapt, als gewoonlijk steeds beslissingen die door geen enkele faculteit werden genoemd. In totaal zijn 13 arresten toegevoegd, waarvan er 9 nieuw zijn in die zin dat zij zijn gepubliceerd na samenstelling van de vorige druk. Aan deze druk is niet meer meegewerkt door prof. mr. S.A.M. Stolwijk, die vanaf de dertiende druk betrokken is geweest bij de samenstelling.

Voor op- of aanmerkingen die de bruikbaarheid van de bundel zouden kunnen vergroten houdt de samensteller zich, als steeds, aanbevolen.

M. Bosch

VOORWOORD BIJ DE TWINGSTIGSTE DRUK

De twingstige druk is na overleg met verschillende zusterfaculteiten tot stand gekomen en aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt.

Bij de samenstelling is zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen van de verschillende faculteiten. Arresten die door twee of meer faculteiten worden voorgeschreven zijn steeds opgenomen in de bundel. Ten opzichte van de negentiende druk zijn 29 arresten toegevoegd en 24 arresten geschrapt die door geen enkele faculteit werden voorgeschreven.

Voor op- of aanmerkingen van gebruikers houdt de samensteller zich aanbevolen. Deze kunnen gestuurd worden naar k.c.j.vriend@uva.nl.

K.C.J. Vriend

VOORWOORD BIJ DE EENENTWINGSTIGSTE DRUK

De eenentwintigste druk is na overleg met verschillende zusterfaculteiten tot stand gekomen en aangepast aan het gebruik dat van deze bundel in het universitair onderwijs wordt gemaakt.

Bij de samenstelling is zoveel mogelijk rekening gehouden met de wensen van de verschillende faculteiten. Arresten die door twee of meer faculteiten worden voorgeschreven zijn steeds opgenomen in de bundel. Ten opzichte van de twingstige druk zijn 12 arresten toegevoegd en 17 arresten geschrapt die door geen enkele faculteit meer werden voorgeschreven.

Voor op- of aanmerkingen van gebruikers houdt de samensteller zich aanbevolen. Deze kunnen gestuurd worden naar vriend@uva.nl.

K.C.J. Vriend

VOORWOORD BIJ DE TWEEËNTWINGSTIGSTE DRUK

De tweeëntwintigste druk kent een nieuwe samensteller en zoals gebruikelijk is ook deze druk tot stand komen met hulp van verschillende zusterfaculteiten (Leiden, Nijmegen en Tilburg). Het is een bundel die primair bedoeld is voor gebruik in het onderwijs, maar ook in de praktijk wordt er (kennelijk) gebruik van gemaakt en voor deze druk is dankbaar gebruik gemaakt van een aantal waardevolle suggesties van Michel Jurgens (raadsheer Gerechtshof Amsterdam). Veel overzichtsarresten van de Hoge Raad zijn toegevoegd en daarom is een aantal historische arresten over het betreffende leerstuk niet meer opgenomen. Recente verandering van wetgeving zoals de aanpassing in de WvW1994 van roekeloosheid in het verkeer heeft ook geleid tot het schrappen van arresten. Tot slot zijn de arresten met een RvdW opmaak vervangen voor NJ versies en is het register bijgewerkt.

Voor op- of aanmerkingen van gebruikers houdt de samensteller zich aanbevolen. Deze kunnen gestuurd worden naar t.blom@uva.nl.

Tom Blom

VOORWOORD BIJ DE DRIEËNTWINGSTIGSTE DRUK

Ten opzichte van de vorige druk zijn er geen arresten geschrapt, wel zijn er twaalf arresten toegevoegd. Deze nieuwe arresten hebben voornamelijk betrekking op de toepassing van de voorlopige hechtenis in Nederland en de beoordeling van getuigenverzoeken. Ook zijn twee arresten met een RvdW opmaak vervangen voor NJ versies en is het register bijgewerkt.

Voor op- of aanmerkingen van gebruikers houdt de samensteller zich aanbevolen. Deze kunnen gestuurd worden naar t.blom@uva.nl.

Tom Blom

W 1897, 6954**HR (STRAFKAMER)**

12 april 1897

(Voorzitter, Mr. F. B. Coninck Liefsting, Raadsheren, Mrs.: J. J. van Meerbeke, A. A. de Pinto, A. J. Clant van der Mijll, B. H. M. Hanlo, E. W. Guljé en A. Telders; A-G Van Maanen)

HR

Kamer van Strafzaken
Muilkorf

Uit de plaatsing van art. 1 Strafvord. aan het hoofd der algemeene bepalingen van dit wetboek blijkt dat daarin van strafverordening wordt gesproken in den ruimsten zin, waarin dit woord mede omvat de opsporing der strafbare feiten.

Alzoo is eene regeling van die opsporing bij plaatselijke verordening in strijd met de wet.

Hieruit volgt, dat het tweede lid van art. 214 der politieverordening voor de gemeente Bergen op Zoom van 29 Mei 1886 verbindende kracht mist.

Mr. M. H. H., oud 29 jaren, kantonrechter-plaatsvervanger in het kanton Bergen-op-Zoom, advocaat en procureur, geboren te Ede, en wonende te Bergen-op-Zoom, is requirant van cassatie tegen een vonnis van den kantonrechter te Breda van 27 Nov. 1896, waarbij die kantonrechter, tot de behandeling dezer zaak door den Hoogen Raad bij beschikking van 13 Oct. 1896, aangewezen, den req. heeft schuldig verklaard aan het te Bergen-op-Zoom als houder of eigenaar van een hond, die aldaar op de openbare straat losloopt, zonder voorzien te zijn van een muilkorf, ingericht volgens het model, voorgeschreven krachtens art. 3 der wet van 5 Juni 1875 (Stbl. no. 110) en van welken hond door de politie vermoed wordt, dat hij eene meerdere lengte heeft dan 65 centimeter, gemeten van den neus over den rug tot den aanzet van den staart, op aanwijzing der politie om dien hond aan het bureau van politie te brengen of te doen brengen om te worden gemeten, nalaten hieraan te voldoen, en te dier zake, met toepassing van de artt. 214, 2e zinsnede, en 217 der politieverordening van Bergen-op-Zoom van 29 Mei 1886 en art. 23 Strafrecht, veroordeeld tot eene geldboete van 1 en vervangende hechtenis van 1 dag.

Conclusie A-G Van Maanen:

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Guljé, heeft de adv.-gen. Van Maanen de volgende conclusie genomen:

Edel Hoog Achtbare Heeren!

De requirant van cassatie is gedagvaard voor, en veroordeeld door den kantonrechter te Breda ter zake, dat hij op 14 Aug. 1896 een door hem gehouden hond, die op genoemden dag des voormiddags omstreeks 11 uur door den agent van politie A. v. N., zonder van een muilkorf naar het model, voorgeschreven krachtens art. 3 der Wet van 5 Juni 1875 (Stbl. no. 110) voorzien

te zijn, loslopende bevonden was in de openbare Zuivelstraat te Bergen-op-Zoom en door dien beambte vermoed werd eene meerdere lengte te hebben dan 65 centimeter, gemeten van den neus over den rug tot den aanzet van den staart, op aanzegging van dien politiebeambte, om dien hond binnen 5 uren aan het bureau van politie te brengen of te doen brengen, om te worden gemeten, heeft nagelaten aldaar te brengen of te doen brengen.

Daarop werd toepasselijk geoordeeld art. 214 al. 1 en 2 der politieverordening voor Bergen-op-Zoom, luidende: 'Houders of eigenaren, wier honden eene meerdere lengte hebben dan 65 centimeter, gemeten van den neus over den rug tot aan den aanzet van den staart, mogen die honden niet laten losloopen dan voorzien van een muilkorf, ingericht naar het model voorgeschreven bij algemeenen maatregel van bestuur, krachtens art. 3 der Wet van 5 Juni 1875 (Stbl. no. 110) Houders of eigenaren van honden, van welke dieren door de politie vermoed wordt, dat zij de aangegeven lengte overschrijden, zijn verplicht op aanwijzing der politie die honden aan het bureau van politie te brengen of te doen brengen, om te worden gemeten'.

Als eerste middel van cassatie is tegen het veroordeelend vonnis aangevoerd: I. Schending door niet-toepassing van artt. 134, 135 Gemeentewet, in verband met art. 194 van die Wet en art. 216, al. 2 Strafvord., omdat het toegepaste art. 214 van de verordening van Bergen-op-Zoom is in strijd met de bevoegdheid van den gemeentewetgever.

A1.2 art. 214 legt aan de inwoners eene verplichting op. Eene verordening nu kan wel verbieden en in sommige gevallen gebieden, maar dan moet dit verbod of gebod zijn in het belang van de openbare orde, zedelijkheid of gezondheid, enz.

Het hier gegeven gebod is dit geenszins doch is slechts een maatregel gegeven om het bewijs te kunnen leveren bij eene vervolging van de overtreding van het eerste lid van art. 214. Het is derhalve een maatregel van zuiver processueelen aard terwijl nergens de Wet aan den gemeente-wetgever de bevoegdheid geeft dergelijke bepalingen vast te stellen.

Hier is aan de inwoners eene persoonlijke dienstbaarheid opgelegd, geheel geregeld naar de willekeur van de politie. Deze bepaling is derhalve in strijd met de persoonlijke vrijheid.

Mij komt dit middel gegrond voor, omdat het voorschrift van art. 214 al. 2, waarbij de verplichting wordt opgelegd om den loslopenden hond op het bevel der politie (een zeer onbestemde uitdrukking) aan het bureau van politie te brengen om te worden gemeten, geen maatregel is in het belang der openbare orde, zedelijkheid en gezondheid of betreffende de huishouding der gemeente.

Het is bloot een voorschrift voor houders of eigenaars van honden om een vermoeden van een politieagent, die vermeent, dat art. 214, al. 1 der verordening wordt overtreden tot klaarheid te helpen brengen.

De roeping der politie is o.a. het constateeren van Wetsovertredingen, maar het ligt buiten de bevoegdheid van een gemeentebestuur in verordeningen be-

palingen op te nemen ten einde die overtredingen op andere wijze en wel door gedwongen medewerking van een van schuld verdachte tot bewijs te brengen. Waar zelfs de rechter-commissaris in strafzaken geen verdachte kan verplichten voor hem te verschijnen (art. 67 al. 2 Strafvord.), is het onaannemelijk dat een politieagent krachtens eene wettige politieverordening bevoegd kan zijn last te geven om het corpus delicti door een verdachte te verstrekken. Vermits dus het toegepaste artikel der verordening als in strijd met art. 135 der Gemeentewet verbindende kracht mist, concludeer ik dat de Hooge Raad het vonnis door den kantonrechter te Breda in deze zaak gegeven, zal vernietigen en ten principale rechtdoende den req. zal ontslaan van alle rechtsvervolging.

De Hooge Raad enz.,

Gelet op de middelen van cassatie, door den req. voor gesteld bij memorie:

1°. schending, door niet-toepassing, van de artt. 134 en 135 in verband met art. 194 der Gemeentewet en van art. 216, 2e lid, Strafvord.;

2°. schending, door verkeerde toepassing, van art. 214 der Politieverordening van Bergen-op-Zoom, in verband met art. 216, 2e lid Strafvord.;

3°. schending, door niet-toepassing, van de artt. 134, 135 en 179a der Gemeentewet in verband met art. 216, 2e lid Strafvord.;

Overwegende

dat bij het bestreden vonnis is bewezen verklaard het den req. bij dagvaarding ten laste gelegde feit, dat hij op 14 Aug. 1896 een door hem gehouden hond, die op genoemden dag, des voormiddags omstreeks 11 uur, door den agent van politie A. v. N., zonder van een muilkorf naar het model voorgeschreven krachtens art. 3 der wet van 5 Juni 1875 (Stbl. no. 110) voorzien te zijn, loslopende bevonden was in de openbare Zuivelstraat te Bergen-op-Zoom en door dien beambte vermoed werd eene meerdere lengte te hebben dan 65 centimeter, gemeten van den neus over den rug tot den aanzet van den staart, op aanzegging van dien politiebeambte om dien hond binnen 5 uren aan het bureau van politie te brengen of te doen brengen, om te worden gemeten, heeft nagelaten aldaar te brengen of te doen brengen ter zake waarvan de req. is schuldig verklaard aan overtredingen van het 2e lid van art. 214 der politieverordening voor de gemeente Bergen-op-Zoom van 29 Mei 1886;

O. dat de twee eerste leden van dit artikel luiden: 'Houders of eigenaren, wier honden eene meerdere lengte hebben dan 65 centimeter, gemeten van den neus over den rug tot aan den aanzet van den staart, mogen die honden niet laten losloopen dan voorzien van een muilkorf, ingericht naar het model, voorgeschreven bij algemeenen maatregel van bestuur, krachtens art. 3 der Wet van 5 Juni 1875 (Stbl. no. 110). Houders of eigenaren van honden, van welke dieren door de politie vermoed wordt, dat zij de aangegeven lengte overschrijden, zijn verplicht op aanwijzing der

politie, die honden aan het bureau van politie te brengen of te doen brengen, om te worden gemeten;

O. dat het eerste middel rust op de bewering, dat het toegepaste 2e lid van voormeld art. 214 is in strijd met de bevoegdheid van den gemeente-wetgever, vermits het gebod van dit 2e lid niet is in het belang der openbare orde, zedelijkheid of gezondheid, doch slechts een maatregel om het bewijs te kunnen leveren bij eene vervolging van de overtreding van het eerste lid, derhalve een maatregel van zuiver processueelen aard, terwijl nergens de wet aan den gemeentewetgever de bevoegdheid geeft, dergelijke bepalingen vast te stellen; dat voorts hier aan de inwoners eene persoonlijke dienstbaarheid is opgelegd, geheel geregeld naar de willekeur van de politie, en derhalve voormeld 2e lid in strijd is met de persoonlijke vrijheid;

O. daaromtrent, dat, volgens art. 1 Strafvord., niemand tot straf mag vervolgd worden dan op de wijze bij de wet voorzien;

dat uit de plaatsing van dit artikel aan het hoofd der Algemeene bepalingen van het Wetboek volgt, dat daarin van strafvervolging wordt gesproken in den ruimsten zin, waarin dit woord mede omvat de opsporing der strafbare feiten;

dat alzoo eene regeling der wijze van opsporing bij plaatselijke verordening is in strijd met de wet;

dat de bij het 2e lid van voormeld art. 214 aan houders of eigenaren van honden opgelegde verplichting is eene wijze van opsporing der overtredingen van het eerste lid, hierin bestaande, dat hij die verdacht wordt van zoodanige overtreding, wordt genoodzaakt tot het bewijs tegen zich zelven mede te werken; dat mitsdien het 2e lid van voormeld art. 214, als strijdig met de wet, niet verbindend is, terwijl het bewezen verklaarde feit niet onder het bereik valt eener andere wettige strafbepaling;

Vernietigt het vonnis door den kantonrechter te Breda den 27 Nov. 1896 in deze zaak gegeven;

En krachtens art. 105 RO ten principale rechtdoende: Ontslaat den req. van alle rechtsvervolging ter zake van het bewezen verklaarde feit.

W1977, 9203

HR (STRAFKAMER)

19 juni 1911

Voorzitter, Jhr. Mr. S. Laman Trip, Raadsheren, Mrs.: A. M. B. Hanlo, A. J. L. Nypels, Ch. Krabbe en J. A. A. Bosch;

A-G Van Hangest

HR

Kamer van Strafzaken

DS

Hoornse taart

Uit de opgaven van beklagde heeft het Hof aanwijzingen kunnen putten en dus ook mogen putten, voor het bewijs, dat al was des beklagden beweegreden tot zijne daad alleen zijne begeerte om een bepaald persoon uit den weg te ruimen, toch zijn plan mede omvatte het dooden van die personen, die van de bij eerstbedoelden persoon te bezorgen taart mochten eten, en wel in het bijzonder van de vrouw van dien persoon.

Ook uit eene verklaring van den beklagde omtrent hetgeen hij na de daad dacht en naliet kan eene aanwijzing worden geput voor het bewijs, dat de tevoren verrichte daad met voorbedachten raad werd gepleegd.

De omstandigheid, dat een persoon in zekeren kring veel heeft in te brengen, d.w.z. feitelijk gezag uitoefent, is voor zintuigelijke waarneming vatbaar.

J. J. B., oud 63 jaar, winkelier en kantoorbediende, geboren en wonende te Hoorn, gedetineerd in het Huis van Bewaring te Amsterdam, is requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam van 9 Maart 1911, waarbij de requirant in hooger beroep met vernietiging van een vonnis der Arrond.-Rechtbank te Alkmaar van 13 Dec. 1910, en met gedeeltelijke vrijspraak van de aanklacht, werd schuldig verklaard aan moord en poging tot moord, en met toepassing van de artt. 45, 55 en 289 Strafr., werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, met beschikking over de stukken van overtuiging, zooals in het arrest staat vermeld.

Conclusie

A-G Van Hangest:

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Bosch, en het beroep namens den requirant was toegelicht door Mr. H. J. van Nieukerken, advocaat te Amsterdam, heeft de adv.-gen. Van Hangest baron d'Yvoy de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Deze requirant heeft zich in cassatie voorzien tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam dd. 9 Maart jl. waarbij hij ter zake van 'moord en poging tot moord' werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Bij pleidooi werden twee cassatiemiddelen voorgesteld:

1°. 'Schending van de artt. 211, 214, 216, 221, 223, 239 en 247 Strafv. j°. art. 289 Strafr. o. a. doordat 's Hofs arrest niet, althans onvoldoende met redenen is omkleed ten aanzien van het bewezen verklaarde feit, dat de requirant in cassatie te Amsterdam... met voorbedachten rade M. M.... van het leven heeft beroofd';

2°. Schending van de artt. 391 en 392 jis 403, 407 Strafv. doordat het Hof als erkenenis heeft beschouwd eene opgave van den requirant in cassatie zelve welke geen erkenenis in den zin der wet is; en mede op die ten onrechte als erkenenis beschouwde opgave zijn veroordeeling heeft gebaseerd; welke opgave luidt 'dat hij vroeger wel had opgemerkt dat die vrouw in haar echtelijke woning veel in te brengen had'.

Indien ik de toelichting tot het eerste middel juist heb begrepen dan is de daarin vervatte grief deze dat het Hof, aannemende dat de met voorbedachten rade gepleegde levensberoving van M. M. te Amsterdam plaats had, niet voldoende heeft gemotiveerd dat requirant vóór het afzenden van de taart uit Amsterdam, subjectief het plan had beraamd om die vrouw te dooden. Het Hof heeft dit opzettelijk en met voorbedachten rade van het leven beroven van M. M. bewezen verklaard door aanwijzingen voortvloeiende uit de erkenenissen van beklagde en de verklaringen van getuigen. Daaruit volgt o.a. dat beklagde die geruimen tijd te voren het plan heeft opgevat om W. M. van het leven te beroven, dat hij met dat oogmerk in een door hem gekochten taart eene laetale hoeveelheid rattekruid heeft gedaan, deze taart uit Haarlem medegenomen heeft naar Amsterdam, en vandaar ter uitvoering van zijn vooraf beraamd plan heeft afgezonden aan het adres van M. voormeld te Hoorn; dat hij wist dat M. was gehuwd en samenwoonde met M. M., dat deze vrouw in hare echtelijke woning veel had in te brengen, dat beklagde bij het volvoeren van zijne handelingen de overtuiging had dat diegenen die van de taart zouden eten ten gevolge van vergiftiging zouden sterven, dat hij bij de uitvoering van zijn plan ook wel aan die vrouw gedacht heeft, dat hij ter voorkoming dat die vrouw van de taart zou eten niets heeft gedaan. Het besluit tot het dooden van M. was in kalm overleg gevormd en beklagde moet zich daarbij rekenschap hebben gegeven van de beteekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad; gelet op het middel waardoor hij dien beoogden dood wilde veroorzaken, en op de hem bekende omstandigheid dat de vrouw van M. bij dezen inwoonde kon hij redelijkerwijs niet anders verwachten dan dat deze ook van de toegezonden taart zou nuttigen; al heeft nu beklagde alléén den wensch gekoesterd om M. van het leven te beroven, maar hij geen enkelen maatregel genomen heeft bij de ten uitvoerlegging van zijn te voren beraamd plan om te beletten dat anderen, dan M. van de taart aten, terwijl hij redelijkerwijs kon begrijpen dat anderen, in casu de vrouw, dit zouden doen; waar hij bij de uitvoering nog aan die vrouw

heeft gedacht; daar heeft hij ook den dood van die vrouw gewild als gevolg van zijn vooraf beraamd plan in zijn geheel. Een afzonderlijk voorafgaand plan om juist die vrouw te doden is onder deze omstandigheden niet vereischt om ook ten haren opzichte te kunnen aannemen voorbedachten rade. Waar alzoo beklagde ter uitvoering van zijn voornemen om een bepaald persoon met voorbedachten rade van het leven te beroven, een middel kiest, waarvan hij weet, dat het tevens den dood van anderen kan veroorzaken, is indien het middel doel heeft getroffen, hij ook ten aanzien van die andere personen, die gedood zijn, aan moord schuldig. Al hetgeen is aangevoerd als noodzakelijk voor het begrip van voorbedachten raad, hoewel in menig opzicht juist, komt m. e. in dit geval niet te pas; en de motiveering in het bestreden arrest op dit punt komt mij voldoende voor. Ik houd het middel daarom voor ongegrond.

Ten aanzien van het tweede middel: elke opgaaf van beklagde omtrent door hem waargenomen feiten of omstandigheden, die in verband staan met het gepleegde misdrijf, kan als eene erkentenis in den zin van art. 407 4°. Strafv. worden aangemerkt. Van zoodanige opgaaf is hier sprake; immers 'dat eene vrouw in de echtelijke woning veel in te brengen heeft', is een feit dat zich naar buiten openbaart door spreken en wijze van optreden, en is mitsdien voor uiterlijke waarneming vatbaar. Waar nu beklagde erkent te hebben opgemerkt dat de vrouw in de echtelijke woning veel in te brengen had, kan dit feit en de verklaring daaromtrent op eigen waarneming berusten. Ook dit middel acht ik ongegrond.

Mijne conclusie strekt tot verwerping van het beroep. De Hooge Raad enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi:

I. Schending van de artt. 211, 214, 216, 221, 223, 239, en 247 Strafv. j°. art. 289 Strafv., o.a. doordat 's Hofs arrest niet, althans onvoldoende met redenen is omkleed ten aanzien van het bewezen verklaarde feit, dat de requirant in cassatie te Amsterdam... met voorbedachten rade M. M.... van het leven heeft beroofd...;

II. Schending van de artt. 391 en 392 j°. 403 en 407, 4°. Strafv., doordat het Hof als erkentenis heeft beschouwd een opgave van den requirant in cassatie zelve, welke geen erkentenis in den zin der wet is en mede op die ten onrechte als erkentenis beschouwde opgave zijn veroordeeling heeft gebaseerd; welke opgave luidt: 'dat hij vroeger wel had opgemerkt, dat die vrouw in haar echtelijke woning veel in te brengen had';

Overwegende

dat bij het bestreden arrest van het den requirant bij de inleidende dagvaarding te laste gelegde, met des requirants schuld daaraan wettig en overtuigend en wezen is verklaard: dat hij te Amsterdam in het laatst van Sept. 1910 opzettelijk en met voorbedachten rade M. M., huisvrouw van W. M. van het leven heeft beroofd en opzettelijk en met voorbedachten rade heeft gepoogd W. M. van het leven te beroven doordat hij, na vooraf het

voornemen te hebben opgevat en het besluit te hebben genomen W. M. voornoemd van het leven te beroven, ter uitvoering van dat misdadig voornemen en met het oogmerk om hem en het opzet om ook andere personen, die van de taart mochten eten, te doden, op 28 Sept. 1910 te Haarlem eene letale hoeveelheid arsenictrioxyde (rattenkruid) zijnde een voor hem, die het inneemt levensgevaarlijk vergift, hetwelk hij voor dit doel uit Hoorn had medegenomen, heeft gedaan in eene door hem te Haarlem gekochte taart, welke aldus vergiftigde taart hij op dienzelfden dag te Amsterdam per van Gend en Loos en Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij heeft verzonden aan het adres van 'den heer M., marktmeester, Grootte Oost te Hoorn', en welke taart aan dat adres den 29 Sept. 1910 is bezorgd en aangenomen en van welke taart hij, beklagde, allen grond had aan te nemen, dat door W. M. en zijne huisgenooten M. M. voornoemd zoude worden gegeten, en waarvan inderdaad in den namiddag van gemelden 29 Sept. 1910 door die vrouw is gegeten, met het gevolg dat zij den 30 Sept. 1910, tengevolge van arsenicumvergiftiging is overleden, zijnde alleen tengevolge van de van zijn, beklagdes, wil onafhankelijke omstandigheid, dat W. M. niet van de taart heeft gebruikt, deze niet overleden; dat in het bestreden arrest deze feiten zijn gequalificeerd en te dier zake straf is opgelegd als aan het hoofd van dit arrest is vermeld;

O. alnu ten aanzien van het eerste middel:

dat dit blijkens de toelichting hierop steunt, dat, terwijl vaststaat, dat des requirants beweegreden tot zijne daad uitsluitend was zijne begeerte om M. uit den weg te ruimen en hij alleen ter vervulling dier begeerte zijn plan tot toezending eener vergiftigde taart aan dien M. uitdacht en voorbereidde, — toch is aangenomen, dat hij daarbij mede het vergiften van de verslagene M. M. huisvrouw M. beoogde en dus ook ten haren opzichte zijne daad met voorbedachten rade pleegde, zulks terwijl de door het Hof bezigezide bewijsmiddelen niets inhouden waaruit die voorbedachte raad ten aanzien van M. M. kan worden afgeleid, wat in het bijzonder niet het geval zou zijn met de in het arrest opgenomen uitlating van den requirant, dat hij — nà; verzending der taart uit Amsterdam naar Hoorn terugkeerde — in den trein tot de stellige verwachting is gekomen, dat M. M. van de taart zou eten en des ongeacht, schoon het onheil toen nog kon worden voorkomen, niets gedaan heeft om het te voorkomen; — dat toch bewezen werd verklaard, dat de daad te Amsterdam gepleegd werd en dus de voorbedachte raad onmogelijk kan worden afgeleid uit wat de requirant dacht of naliet, nadat hij Amsterdam, nà; het plegen der daad verlaten had; dat derhalve het middel geen verdere strekking heeft dan dat het Hof uit de in het arrest opgenomen bewijsmiddelen niet kon en dus ook niet mocht afleiden, dat — niettegenstaande des requirants beweegreden tot zijne daad geen andere was dan zijne begeerte om M. te doden — toch zijn ter vervulling dier begeerte uitgedacht en uitgevoerd plan, waaruit van zijn voorbedachten raad blijkt, mede betrekking had op de gevolgdde opzettelijke vergiftiging van de verslagene M. M.;

O. hieromtrent:

dat in het bestreden arrest zijn opgenomen door het Hof tot bewijs van aanwijzingen gebezigde opgaven van den requirant houdende: 'dat hij bij het volvoeren van dat een en ander (te weten het voorbereiden der afzending en afzending der vergiftigde taart), de overtuiging had, dat degene, die van die taart zou eten, sterven zou ten gevolge van vergiftiging door het zich daarin bevindende rattenkruid;

dat hij weet, dat M. was gehuwd en aan bovengemeld adres (waaraan de taart verzonden werd) samenwoonde met M. M., dat hij bij de uitvoering van zijn gemeld plan ook wel aan de vrouw gedacht heeft; dat hij ter voorkoming, dat die vrouw van die taart met den geadresseerde, haar man, medehuisgenoot, zoude eten, niets heeft gedaan', en verder: 'dat hij in den trein tusschen Amsterdam en Hoorn (namelijk nà; de verzending der taart uit Amsterdam) tot het duidelijk inzicht en de stellige verwachting is gekomen, dat de vrouw van M. wel van de taart zoude eten; dat hij des ondanks evenwel, hoewel het toen daarvoor nog tijd was, niets gedaan heeft om te voorkomen, dat genoemde M. M. van die taart gebruikte';

dat uit die opgaven van den requirant het Hof aanwijzingen kon en dus ook mocht putten voor het bewijs, dat — al was des requirants beweegreden tot zijne daad alleen zijne begeerte om M. uit den weg te ruimen, — toch zijn vooromschreven plan mede omvatte het doden van die personen, die van de eenmaal bij M. bezorgde taart mochten eten en wel in het bijzonder van de verslagene M. M.;

dat, voor wat betreft de boven in de tweede plaats weergegeven opgaaft van den requirant, hieraan niet in den weg staat, dat zij weergeeft wat de requirant nà; het plegen der daad dacht en naliet, daar in het algemeen niets belet om ook daaruit aanwijzingen te putten voor het bewijs, dat de te voren verrichte daad met voorbedachten rade werd gepleegd;

dat derhalve — daar de bewijskracht der door den rechter, die over de feiten oordeelt gebezigde aanwijzingen, aan het oordeel van den rechter in cassatie is onttrokken, — dit middel niet tot cassatie kan leiden; O. ten aanzien van het tweede middel:

dat de daarin weergegeven erkenning van den requirant inderdaad tot het bewijs der aanklacht heeft medegewerkt, wat blijkens de toelichting van het middel geacht wordt in strijd te zijn met de wettelijke regelen omtrent het bewijs in strafzaken, omdat die erkenning niet zou loopen over een voor waarneming met de zinnen vatbaar feit;

dat dit echter is onjuist, daar wel degelijk voor zoodanige waarneming vatbaar is dat een persoon in zeke ren kring 'veel heeft in te brengen', dat wil zeggen: feitelijk gezag uitoefent, zoodat ook dit middel is on gegrond;

Verwerpt het beroep.

Noot

Het arrest van het Hof, waartegen de cassatie was gericht, is opgenomen in W. 9145. De daarbij besliste zaak

is een belangwekkend voorbeeld voor de leer van het voorwaardelijk opzet, door het Hof blijkens zijne beslissing ook bij het misdrijf van moord als voldoende aangenomen. Het is wel jammer, dat de vraag, of, en binnen welke grenzen het voorwaardelijk opzet in onze wet mag gelden, niet principieel aan het oordeel van den H R is onderworpen. Ik erken, dat een te dien aanzien geformuleerd middel gemakkelijk zou kunnen zijn ter zijde gesteld op grond van de feitelijke beslissing, doch onmogelijk zou het niet geweest zijn de quaestie tot eene vraag van recht te maken. Men vgl. overigens: Rechtspraak, Eerste Boek, Algemeene Bepalingen, aantt. 3 en 4, Van Hamel, Inleiding, bl. 327 t/m 329 en 335 t/m 337, en mijn Leerboek, I bl. 162 t/m 166. Zooals bekend, is mr. Noyon van oordeel, dat het voorwaardelijk opzet bij ons niet mag gelden. Zie zijn commentaar, I bl. 5, en zijne conclusie bij arrest 21 Mei 1900 W. 7461.

D. S.

HR (STRAFKAMER)

6 april 1915

(Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo Raden: Mrs. C. O. Segers, H. Hesse, H. M. A. Savelberg en Jhr. R. Feith; A-G Besier)

(Sr art. 2; Uit- en vervoerwet van 3 Aug. 1914 (S. 344) artt. 1 en 2)

Verboden uitvoer van een paard*In de onderhavige dagvaarding is duidelijk aangegeven de plaats, waar het delict is gepleegd.**De plaats van het misdrijf wordt niet bepaald door de plaats waar het gevolg van des daders handelingen zich openbaart. Het is zeer goed mogelijk, dat men, zich in het buitenland bevindend, hier te lande een misdrijf kan plegen.**De beklagde, die zich in Duitschland bevindende een paard, dat op Nederlandsch grondgebied was, aan een touw naar zich toe trok, pleegt het strafbare feit van verboden uitvoer van dat paard in Nederland.**Het is onnoodig, dat de dagvaarding als grond van 's rechters onderzoek en beslissing melding maakt van den behoorlijk afgekondigde algemeenen maatregel van bestuur, vastgesteld bij KB van 3 Aug. 1914 (S. 367). De algemeene maatregelen van bestuur, gegrond op art. 1 der wet van 3 Aug. 1914 (S. 344), ofschoon in den vorm van een verbod gegeven, houden in werkelijkheid slechts in de aanwijzing der goederen, wier uitvoer tijdelijk krachtens gemelde wet strafbaar zal zijn.**Uit het vervallen of intrekken van die aanwijzing kan allerminst worden afgeleid, dat zij nu ook hare werking zou verliezen ten opzichte van de tijdruimte, voor welke zij was gegeven.**Door intrekking van een zoodanige aanwijzing wordt geen verandering in den zin van art. 1 Sr. in de wetgeving gebracht.*

L. L., oud 32 jaren, landbouwer, geboren en wonende te Klein-Netterden (Duitschland), requirant van cassatie tegen een vonnis van het Hof te Arnhem van 10 December 1914, houdende bevestiging in hooger beroep, met aanvulling der gronden, met uitzondering van opgelegde straf, van een vonnis der Arr.-Rechtbank te Arnhem van 27 October 1914, waarbij de requirant werd schuldig verklaard aan het misdrijf van 'verboden uitvoer van een paard', en met toepassing van de artt. 1 en 2 der wet van 3 Aug. 1914 (S. 344) en het KB van 3 Aug. 1914 (S. 367), en onder aanhaling van het KB van 30 Juli 1914 n° 72 (Staatscourant d.d. 1 Aug. 1914 n°. 178, 2e Bijvoegsel), veroordeeld tot twee maanden gevangenisstraf, welke straf, na vernietiging van gemeld vonnis in dat opzicht, werd gewijzigd in drie maanden gevangenisstraf, advocaat Mr. G. A. J. M. van Ditzhuizen te Arnhem.

Conclusie A-G Besier

Bij inleidende dagvaarding was aan requirant ten laste gelegd en bij vonnis der Arr.-Rechtbank te Arnhem van 27 October 1914 te zijnen aanzien als wettig en overtuigend gewezen aangenomen: 'dat hij, omstreeks 7 September 1914, uit Azewijn, gemeente Bergh, terwijl er oorlogsgevaar was, een paard over de Duitse grens naar Klein-Netterden (Duitschland) heeft uitgevoerd, door, staande aan de Duitse zijde van het grenskanaal tusschen Nederland en Duitschland, terwijl bedoeld paard aan de overzijde van dat kanaal zich op Nederlandsch territoir bevond, opzettelijk door middel van een touw, waarmede dat paard om den hals was vastgeknoopt, dat diervoor het paard van gemeld kanaal naar de plaats, waar hij stond, te trekken', welk feit vervolgens werd gequalificeerd als: 'Verboden uitvoer van een paard', met veroordeeling deswege in eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden.

Deze uitspraak werd door het Gerechtshof aldaar bij arrest van 10 December j.l. W. 9741 met aanvulling der gronden bevestigd, met uitzondering echter van de opgelegde straf, die tot drie maanden gevangenisstraf werd verzwaaard.

Tegen laatstgenoemde beslissing nu is het cassatieberoep gericht, ter ondersteuning waarvan bij pleidooi vier middelen zijn aangevoerd, waarvan het eerste luidt:

'Sch., althans verk. toep., van art. 143 Sv., doordat ten onrechte is aangenomen, dat in de dagvaarding eene plaats, waar het misdrijf gepleegd is, vermeld staat.'

Volgens den pleiter zou de dagvaarding onvolledig zijn en had zij moeten aangeven, dat het feit verricht werd 'ergens in Nederland kort aan de Duitse grens'. Daargelaten nog, dat deze eisch onredelijk is omdat, waar de aanklacht eene nauwkeurige plaatsbeschrijving bevat, het onderzoek ter zitting verder's Raadmans wensch had kunnen bevredigen, schijnt mij bovendien het middel nog hierom onaanneemelijk, omdat uitvoer kan geschieden vanuit ieder willekeurig punt, terwijl het overigens onnoodig is, dat dit juist aan 's lands grenzen ligt.

De tweede grief, klagende over: 'Sch., althans verk. toep., van art. 2 Sr., door aan te nemen, dat het feit in Nederland is gepleegd, waar vaststaat en ten laste is gelegd, dat beklagde, in Duitschland staande, het misdrijf pleegde', stelt uw Raad andermaal voor de oude strijdvoorraag van den locus delicti. Nieuw licht kan men daarover van mij niet verwachten.

Uit de verschillende stelsels (Vgl. Noyon, 3e druk, 1, blz. 43 vlg., Simons, Leerboek 2e druk, 1, blz. 105 vlg., V. Hamel, Inleiding, 3e druk, blz. 255 vlg. alsmede de daar aangehaalde schrijvers) koos uw Raad dat van zijn vertegenwoordigen Procureur-Generaal, door bij Arrest van 16 October 1899, W. 7347, (vgl. conclusie Mr. Patijn, voorafgaand aan arrest HR 13 November 1892, W. 6433) aan te nemen op grond der geschiedenis (Vgl. Smidt, Strafwetboek, 1e druk, 1, blz. 112), dat de plaats des misdrijfs niet bepaald wordt door de

plaats, alwaar het gevolg van des daders handelingen zich openbaart, maar door de plaats, alwaar datgene, hetwelk zijnerzijds tot het plegen van een misdrijf vereischt wordt, door hem persoonlijk is verricht.

Nu hebben de Rechtbank en het Hof ieder op andere wijze getracht de geslepenheid van requirant — straks belangrijke academisch casuïstiek — te verschalken. Slechts de plaats van het uit te voeren goed, niet die des daders, is hier beslissend, zoo zeide de Rechtbank, waartegenover het Hof stelt, dat het touw moest worden beschouwd als des daders verlengde arm, waarmede hij op Nederlandsch territoir werkzaam was. Beide meeningen schijnen mij onjuist. De eerste toch verwaarloost, de wettelijke terminologie, terwijl de door het Hof aangebrachte arm in het gebruik onpractisch en als kunstproduct te veel in het oog valt. Liever verdedig ik dan ook een derde stelsel, zich aansluitend aan de jurisprudentie van het Duitse Reichsgericht, dat niet met uw leer in strijd behoeft te zijn en dat tevens de ernstige gevolgen der strenge theorie van de lichamelijke daad afwentelt.

Waar vaststaat, dat het touw, vanaf de plaats, waar de dader zich bevond, tot daar, waar het aan het paard bevestigd was, één geheel uitmaakt, schijnt het mij toe, dat de spierbeweging van den dader niet alleen beperkt is tot Duitschland, doch zich uitstrekt over ieder deel van het touw, ook dus, waar dat zich in Nederland bevindt, zoodat de locus delicti langs de geheele lengt van het touw ligt, waar dit door de verrichting des daders in beweging wordt gebracht. (Vgl. Olshausen, Kommentar, 4e druk I blz. 53). In dien zin opgevat, is dan het strafbaar feit zoowel in Nederland als in Duitschland verricht en dus van hieruit, gelijk in de beslissingen terecht is aangenomen, bereikbaar. Het derde verweer noemt geen artikelen als geschonden of verkeerd toegepast, doch verwijt de telastelegging onvolledigheid, daar verzuimd zou zijn een element van het delict n.l.: 'dat de uitvoer naar het buitenland verboden was', daarin te vermelden.

Ik acht het ongegrond, omdat de dagvaarding slechts behoeft te bevatten eene nauwkeurige omschrijving der feiten, terwijl overigens in de betrekkelijke wettelijke voorschriften, waarmede ieder geacht wordt bekend te zijn, kan worden nagegaan, of die gerelateerde feiten al of niet verboden zijn.

Ten slotte wil nog het vierde middel: 'Sch., althans verk. toep., van art. 1 Sr., doordat het Hof besliste, dat in casu geen verandering van wetgeving aanwezig was, niettegenstaande tijdens de berechting de uitvoer van het bewuste paard, door intrekking van het vroeger verbod daaromtrent, niet strafbaar was'.

Begripsverwarring tusschen wetgeving en uitvoering vormt de onzuivere basis van deze grief. De wetgeving toch — speciaal de toegepaste wet van 3 Augustus 1914, (S. 344) — onderging allerminst eenige wijziging. Alleen het KB van 3 Augustus 1914 (s. 367), strekkende ter uitvoering van art. 1 der genoemde wet, werd sedert dien ingetrokken bij het eenigszins mildere KB van 24 October 1914 (S. 506). Deze intrekking verhindert evenwel niet, dat overtreding van een uitvoerver-

bod onveranderd strafbaar is gebleven, zoodat ten onrechte art. 1 Sr. toepasselijk wordt geacht.

Ik concludeer mitsdien tot verwerping van het beroep

De Hooge Raad, enz.:

Gehoord het verslag van den Raadsheer Savelberg; Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi, luidende: (zie conclusie adv.-gen.);

O., dat bij het, door het bestreden arrest bevestigde vonnis, met requirants schuld daaraan, bewezen is verklaard, dat hij omstreeks 7 September 1914 uit Vethuizen, gemeente Bergh, terwijl er oorlogsgevaar was, een paard over de Duitse grens naar Klein-Netterden (Duitschland) heeft uitgevoerd, door, staande aan de Duitse zijde van het grenskanaal tusschen Nederland en Duitschland, terwijl bedoeld paard aan de overzijde van dat kanaal zich op Nederlandsch territoir bevond, opzettelijk door middel van een touw, waarmede dat paard om den hals was vastgeknoopt, dat dier door het water van gemeld kanaal, naar de plaats, waar hij stond, te trekken;

dat dit feit is gequalificeerd en de requirant deswege is veroordeeld, als hierboven is omschreven;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat de daarin vervatte bewering bij het bestreden arrest terecht is verworpen op grond dat de dagvaarding, door te zeggen, dat beklagde een paard heeft uitgevoerd uit Vethuizen, gemeente Bergh, over de Duitse grens, naar Klein-Netterden (Duitschland), volkomen duidelijk aangeeft, dat het delict is gepleegd te Vethuizen (gemeente Bergh), op een plaats waar Vethuizen aan Duitschland grenst;

O. omtrent het tweede middel:

dat wel is waar de plaats van een misdrijf niet bepaald wordt door de plaats, waar het gevolg van des daders handelingen zich openbaart, in dien zin, dat, wanneer zich zoodanig gevolg in Nederland openbaart, die handelingen steeds geacht moeten worden in Nederland te zijn gepleegd, doch dat men anderzijds zeer goed, zich in het buitenland bevindend, hier te lande een misdrijf kan plegen en de vraag, wanneer zulks het geval is, bij gebreke eener bepaalde uitspraak door den strafwetgever, door den rechter aan wetenschappelijke beginselen moet worden getoetst;

dat zulks ook de opvatting was van de Regeering bij de totstandkoming van het Wetb. van Strafrecht, blijkens het door haar bij de schriftelijke gedachtenwisseling over art. 2 op het Verslag der Tweede Kamer gegeven, en toen niet bestreden antwoord, waarin mede uitdrukkelijk werd verklaard, dat men zeer goed door tusschenkomst van een instrument kan handelen op eene andere plaats, dan waar men zich bevindt; dat nu het Hof, zonder schending van gemeld artikel heeft kunnen beslissen, dat de requirant, door, terwijl hij zich op Duitsch grondgebied bevond, te trekken aan een touw, waaraan het zich op Nederlandsch grondgebied bevindend paard was bevestigd, tengevolge waarvan dat paard uit Nederland over de grens naar Duitschland kwam, op Nederlandsch grondgebied werkzaam was;

dat alzoo ook het tweede middel is ongegrond;

O. dat het derde middel hierop afstuit, dat het eenig art. van het KB van 3 Aug. 1914 (S. 367), waarbij de uitvoer van paarden als het onderhavige werd verboden, is een behoorlijk afgekondigde algemeene maatregel van bestuur, steunende op art. 1 der Wet van 3 Aug. 1914 (S. 344), en dat het in dit geval zoomin als in eenig ander, noodig is, dat de dagvaarding als grond van 's rechters onderzoek en beslissing melding maakt van zoodanige wettelijke voorschriften;

O. ten aanzien van het vierde middel:

dat krachtens art. 1 der gemelde Wet onder de daarin vermelde omstandigheden de uitvoer van bepaalde goederen bij algemeenen maatregel van bestuur tijdelijk kan worden verboden, terwijl art. 2 der Wet tegen uitvoer in strijd met dat verbod straf bedreigt;

dat voormelde maatregelen, ofschoon in den vorm van een verbod gegeven, in werkelijkheid slechts inhouden de aanwijzing der goederen, wier uitvoer tijdelijk krachtens gemelde wet strafbaar zal zijn;

dat waar reeds uit het tijdelijk karakter dier aanwijzing volgt, dat zij slechts voor een bepaalden tijd zal gelden, uit het vervallen of intrekken daarvan allerminst kan worden afgeleid, dat zij nu ook haar werking zou verliezen ten opzichte van de tijdruimte, voor welke zij was gegeven;

dat wel verre, dat door intrekking van zoodanige aanwijzing — al werd zij ook in den vorm van een verbod gedaan — in den zin van art. 1 Sr., verandering in de ten deze bedoelde wetgeving zou worden gebracht, die wetgeving juist medebrengt, dat achtereenvolgens uitvoer van diezelfde goederen naar gelang der omstandigheden strafbaar zal zijn en weer toegelaten zonder dat van verandering in de opvatting des wetgevers omtrent de strafbaarheid van eenig vroeger gepleegd feit de rede is; dat derhalve ook het vierde middel niet tot cassatie

kan leiden;

Verwerpt het beroep.

Nr. 681

HR (STRAFKAMER)

14 februari 1916

(Voorzitter: Mr. A. M. B. Hanlo. Raden: Mrs. H. Hesse, H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith en Dr. L. E. Visser;)

(Sr. art. 47 1°; Sv. art. 211)

Schuld bij overtredingen. Middellijk ouderschap.

Wel is in de omschrijving van het strafbare feit in art. 303 der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam niet uitdrukkelijk vermeld, dat bij hem, die dit feit pleegt, althans eenige schuld aanwezig moet zijn, doch hieruit mag geenszins worden afgeleid, dat bij geheel gemis aan schuld de bepaling nochtans van toepassing is.

Niets, bepaaldelijk niet de geschiedenis van het Wetb. van Strafv. dwingt er toe om aan te nemen, dat bij het nietvermelden van schuld als element in de omschrijving van een strafbaar feit, in het bijzonder van een overtreding, onze wetgever het stelsel huldigt, dat bij gebleken afwezigheid van alle schuld niettemin strafbaarheid, zou moeten worden aangenomen, tenzij er een grond tot uitsluiting daarvan in de wet mocht zijn aangewezen.

Om deze tegen het rechtsgevoel en het beginsel 'geen straf zonder schuld' indruischende leer te aanvaarden, zou de noodzakelijkheid daarvan uitdrukkelijk uit de omschrijving van het strafbaar feit moeten volgen, hetgeen ten deze niet het geval is. (Anders Concl. Adv.-Gen.) Nu de Rechtbank heeft uitgemaakt, dat getuige D. zonder eenige schuld heeft gehandeld, heeft zij terecht beslist, dat hij in deze willoos werktuig was en de beklagde alzoo het ten laste gelegde heeft doen plegen.

De qualificatie bij middellijk ouderschap moet hetzelfde luiden als ten aanzien van den dader, die zelf het feit pleegt, zoodat, nu de Rechtbank niet aldus heeft gequalificeerd, met betrekking tot de qualificatie, het vonnis moet worden vernietigd.

A. B., oud 47 jaren, veehouder, geboren te Twisk (N.-H.), wonende te Nieuwer-Amstel, requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arr.-Rechtbank te Amsterdam van den 9 November 1915, waarbij in hooger beroep, na vernietiging van een vonnis van het Kantongerecht te Amsterdam van 31 Mei 1915, de requirant als schuldig aan 'te Amsterdam melk doen afleveren onder de benaming "volle melk" indien daaraan iets is toegevoegd', met toepassing van de artt. 303a3° en 344 der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam, artt. 23 en 91 Sr., is veroordeeld tot eene geldboete van f 25 en vervangende hechtenis van vijf dagen.

Conclusie A-G Besier:

Bij het bestreden vonnis is het ten laste gelegde bewezen verklaard, nl. dat te Amsterdam op 20 Maart 1915 des voormiddags omstreeks 51/2 uur bij de beklagde in dienstbetrekking zijnde Jan Doorn op zijn last aan perceel 259 aan de Valeriusstraat onder de benaming

'volle melk' heeft afgeleverd melk, waaraan water was toegevoegd, en van welke samenstelling Doorn voornoemd niet op de hoogte was. — Te dier zake werd beklagde veroordeeld als schuldig aan: te Amsterdam melk doen afleveren onder de benaming 'volle melk' indien daaraan iets is toegevoegd.

Bij tijdig ingediende memorie deed de veroordeelde hiertegen het volgende middel in cassatie aanvoeren:

'Schending van art. 47 Sr. j'. de artt. 211, 221, 223 en 257 Sv., doordat ten onrechte is beslist, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft doen plegen in den zin van art. 47 1°. Sr., zonder dat is onderzocht of de feitelijke dader voor dit feit niet aansprakelijk is; dat toch daaraan niets afdoet, of de feitelijke dader (in casu getuige Doorn) als ondergeschikte van requestrant niet geacht kan worden gerechtigd te zijn geweest te onderzoeken, of aan de melk, die requestrant hem opdroeg af te leveren, iets was toegevoegd, en dit te meer niet, daar de artt. 303a en 344 der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam strafbaar stellen het afleveren van melk, indien daaraan iets is toegevoegd, zonder dat daarvoor eenige schuld wordt vereischt, gelijk ook door en den Hoogen Raad nog onlangs is beslist bij arrest van 11 October 1915 op een door Machiel Tolenaars ingesteld beroep in cassatie.'

Naar het mij voorkomt, kunnen de in dit middel aangehaalde artikelen van het Wetb. van Strafv. niet zijn geschonden, daar al wat was ten laste gelegd in het vonnis behoorlijk is onderzocht, onder meer ook de dienstbetrekking van Doorn, de hem door beklagde gegeven last en zijn onbekendheid met de samenstelling der afgeleverde melk. Een andere vraag is, of uit het bewezen zijn hiervan terecht is afgeleid, dat beklagde het feit heeft doen plegen. Zoo neen, dan zou art. 47 Sr. verkeerd op dit geval zijn toegepast. De dienstbetrekking en de last kunnen op zich zelf volgens Uwe vaste rechtspraak den ondergeschikte, die de opdracht tot het plegen van het strafbare feit ontving, niet tot een straffeloos onmiddellijken dader maken en dus ook niet den patroonlastgever tot strafbaren middellijken dader. Doorn's onbekendheid met de samenstelling der melk zou echter volgens het bestreden vonnis dit gevolg wel hebben, omdat — gelijk het in cassatie onaantbaar vaststelt — hij als ondergeschikte niet gerechtigd was, de samenstelling van melk te onderzoeken.

De memorie van toelichting op art. 47 Sr. neemt middellijk ouderschap aan, o.a. wanneer de feitelijke dader *wegens de onwetendheid waarin hij verkeert*, zonder schuld handelt, doch dit geldt natuurlijk alleen voor die strafbare feiten, bij welke schuld, en wel in den vorm van bekendheid of mogelijkheid van bekendheid met zekere omstandigheden, bestanddeel is. De rede nering der Rechtbank kan dus alleen dan juist zijn, wanneer Doorn's onbevoegdheid, een onderzoek naar de samenstelling der melk in te stellen, bij hem een schuldbestanddeel van het strafbare feit doet wegvallen, hetwelk bij den beklagde wel aanwezig was, dus wanneer dit strafbare feit, eene overtreding van art. 303 2e lid sub a. der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam,

het bestanddeel bevat, dat de dader wist of weten moest of kon, wat de samenstelling der melk was. Bevoeld voorschrift, voorzover hier in aanmerking komende, luidt:

'Het is verboden melk... af te leveren, enz.: a. onder de benaming melk of volle melk, 1°, enz., 3°, indien daaraan iets is toegevoegd of onttrokken.'

Uitdrukkelijk bevat deze omschrijving van het strafbare feit geen enkel schuldbestanddeel. De beslissing der Rechtbank, dat beklagde door Doorn het feit heeft doen plegen, omdat deze als ondergeschikte niet geacht kan worden gerechtigd te zijn geweest te onderzoeken, of aan de melk, die hij hem opdroeg af te leveren, iets was toegevoegd, kan dus slechts worden gerechtvaardigd, wanneer men aanneemt, dat ook wanneer de wettelijke omschrijving eener overtreding geen schuldbestanddeel bevat, toch de overtreder niet kan worden gestraft, wanneer hem niets anders kan worden ten laste gelegd dan het plegen van het materiele feit en hem geen verzuim of onachtzaamheid, laat staan een op alle bestanddeelen gericht opzet, kan worden verweten.

Het is Uwen Raad bekend, dat ik van een ander gevoelen ben. In mijne conclusie, voorafgaande aan Uw arrest van 18 Januari 1915 (W. 9773) (NJ 1915 bl. 518, Red.), heb ik daarvoor de gronden aangegeven en ik neem thans de vrijheid hiernaar te verwijzen. In Uw genoemd arrest, hetwelk van mijne conclusie afweek, zijn die gronden niet weerlegd, doch ik zie nu in, dat dit toen ook niet noodig was. Immers het betrof toen eene overtreding der Boterwet, het doen vervoeren van niet als zoodanig aangeduide margarine, in dit bijzonder geval echter door iemand die de waar niet had bereid en daarin niet handel dreef en die naam en woonplaats van den afzonder had bekend gemaakt. Dat zoodanig vervoerder zelf krachtens de bepaling van art. 222. der Boterwet buiten vervolging moet blijven, had ik destijds tot mijn leedwezen over het hoofd gezien. En op een dergelijk geval had eveneens betrekking Uw arrest van 15 Januari 1912 (W. 9178). Thans lat, naar het mij voorkomt, een beslissing van de bekende strijdvrage omtrent het schuldbestanddeel bij overtredingen in het algemeen, althans van die vraag ten aanzien van art. 303 der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam, door Uwen Raad moeten worden gegeven. Ik zie deze beslissing met te meer belangstelling tegemoet, omdat ik niet de meening van requirant kan deelen, als zoude deze vraag ten aanzien van art. 303 reeds zijn beslist bij Uw in de memorie aangehaald arrest van 11 October 1915 (W9583) (NJ 1915 bl. 1112, Red.) en dan in dezen zin, dat voor de overtreding van dit voorschrift geen schuld zou worden vereischt. Wat mij betreft, ik meen te mogen volharden bij het gevoelen in mijne vroegere conclusie ontwikkeld. Is dit juist, dan is dus in het bestreden vonnis art. 47 Sr. in verband met art. 303 der genoemde Politieverordening verkeerd toegepast.

Is dit gevoelen echter onjuist, dan zijn dezelfde wetsvoorschriften in een ander opzicht verkeerd toegepast, een omstandigheid, waarop ik nog even moet wijzen. Indien de requirant is te beschouwen als de middel-

lijke dader van het in de dagvaarding omschreven strafbare feit, dan is dit onjuist gequalificeerd. De qualificatie toch moet dan niet luiden 'doen afleveren' doch afleverenahs; .

Intusschen concludeer ik, dat het bestreden vonnis worde vernietigd, doch alleen voorzover daarbij het bewezen verklaarde werd gequalificeerd en de requirant te dier zake werd veroordeeld, en dat Uw College, opnieuw rechtdoende, hem te dier zake van alle rechtsvervolging ontsla.

De Hooge Raad, enz.:

Gehoord het verslag van den Raadsheer Hesse; Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij memorie, luidende: (zie concl. Adv.-gen.);

O., dat bij het bestreden vonnis in overeenstemming met de telastelegging, met qualificatie en strafoplegging als is gemeld, bewezen is verklaard met requirants schuld daaraan, dat te Amsterdam op 20 Maart 1915 des voormiddags omstreeks 51/2 uur de bij hem in dienstbetrekking zijnde Jan Doorn op zijn last aan perceel 239 aan de Valeriusstraat onder de benaming 'volle melk' heeft afgeleverd melk, waaraan water was toegevoegd en van welker samenstelling Doorn vernoemd niet op de hoogte was:

O., dat de Rechtbank hierbij overweegt:

'dat getuige Doorn als ondergeschikte van beklagde niet geacht kan worden gerechtigd te zijn geweest te onderzoeken of aan de melk, die beklagde hem opdroeg af te leveren, iets was toegevoegd en mitsdien beklagde het feit heeft doen plegen in den zin van art. 47 1°. Sr.:'

O., dat tot toelichting van het voorgestelde middel van cassatie is aangevoerd, dat het niets afdoet of de feitelijke dader, getuige Doorn, als ondergeschikte van 'requestrant' niet geacht kan worden gerechtigd te zijn geweest te onderzoeken of aan de melk, die 'requestrant' hem opdroeg af te leveren, iets was toegevoegd, en dit te meer niet, daar de artt. 303a en 344 der Alg. Pol. Verord. van Amsterdam strafbaar stellen het afleveren van melk, indien daaraan iets is toegevoegd, zonder dat daarvoor eenige schuld wordt vereischt;

O. hieromtrent:

dat de Alg. Pol. Verord. van Amsterdam, voorzover hier van belang, luidt:

'Art. 303. Het is verboden melk anders te verkoopen, af te leveren of ter aflevering voorhanden te hebben dan onder een der volgende benamingen: a melk of volle melk, enz.:

Het is verboden melk te verkoopen, af te leveren of ter aflevering voorhanden te hebben:

a. Onder de benaming melk of volle melk:

1° enz.,

3° indien daaraan iets is toegevoegd of onttrokken;

b. onder de benaming, enz.,'

terwijl volgens arttl., 344 overtreding van deze bepaling wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes dagen of geldboeten van ten hoogste f 25;

CHRONOLOGISCH REGISTER

<i>Arrest</i>	<i>bron</i>	<i>aanduiding</i>	<i>annotator</i>	
HR 12-04-1897	W 1897, 6954	Muilkorf		1
HR 19-06-1911	W 1911, 9203	Hoornse taart	DS	3
HR 06-04-1915	NJ 1915, 427	Azewijnse paard		6
HR 14-02-1916	NJ 1916, 681	Melk en water		9
HR 23-05-1921	NJ 1921, 564	Electriciteit	T	12
HR 15-10-1923	NJ 1923, 1329	Opticien		23
HR 20-12-1926	NJ 1927, 85	De auditu		25
HR 20-02-1933	NJ 1933, 918	Veearts	T	32
HR 29-10-1934	NJ 1934, 1673	Wormerveerse brandstichting	T	39
HR 02-12-1935	NJ 1936, 250	Geweer	WP	42
HR 25-02-1947	NJ 1947, 161	Gold Flake	WP	47
HR 27-01-1948	NJ 1948, 197	V en D ameublementen	WP	49
HR 22-11-1949	NJ 1950, 180	Motorpapieren	BVAR	53
HR 24-01-1950	NJ 1950, 287	Examen	BVAR	56
HR 06-02-1951	NJ 1951, 475	Inrijden op agent	BVAR	64
HR 23-02-1954	NJ 1954, 378	Ijzerdraad	BVAR	74
HR 06-04-1954	NJ 1954, 368	Singapore	BVAR	70
HR 20-01-1959	NJ 1959, 102	Leeftijd in art. 247 Sr	WP	81
HR 20-01-1959	NJ 1959, 103	Leeftijd in art. 247 Sr		87
HR 18-10-1960	NJ 1961, 415	Duivenbloed	WP	89
HR 20-02-1962	NJ 1962, 157	Brasserskade	Van Berckel	93
HR 19-02-1963	NJ 1963, 512	Verpleegster	BVAR	96
HR 13-01-1970	NJ 1970, 144	Etalageruit		104
HR 09-02-1971	NJ 1972, 1	Dreigbrief	CB	108
HR 20-04-1971	NJ 1972, 82	Spoorwegovergang	CB	115
HR 14-01-1975	NJ 1975, 207	Ruimte	ALM	121
Hof A'dam 03-06-1977	NJ 1978, 601	Hollende kleurling		128
HR 12-09-1978	NJ 1979, 60	Letale longembolie	ThWvV	135
HR 24-10-1978	NJ 1979, 52	Uitzendbureau Cito	ThWvV	130
HR 12-12-1978	NJ 1979, 142	Braak bij binnentreden	GEM	140
HR 08-05-1979	NJ 1979, 481	Danszaal Soranus		144
HR 02-10-1979	NJ 1980, 243	Nalatige inspecteur	GEM	146
EHRM 27-02-1980	NJ 1980, 561	Deweer		150
HR 23-12-1980	NJ 1981, 534	Aortaperforatie	GEM	152
HR 09-06-1981	NJ 1983, 412	Culpa in causa	ThWvV	166
HR 29-09-1981	NJ 1982, 258	Plastic boodschappentasje		155
HR 17-11-1981	NJ 1983, 84	Containerdiefstal	ThWvV	160
HR 23-10-1984	NJ 1986, 56	Bijlmer noodweer	N. Keijzer	183
HR 19-02-1985	NJ 1985, 633	Aanmerkelijke kans		170
HR 02-04-1985	NJ 1985, 796	Onbehoorlijk gedrag		173
HR 07-05-1985	NJ 1985, 821	Haarlemse doodslag	't H	178
HR 12-11-1985	NJ 1986, 782	Hevige emoties	ALM	195
HR 15-04-1986	NJ 1986, 740	Moord op afstand		192
HR 16-12-1986	NJ 1987, 321	Slavenburg II	't H	199
HR 17-03-1987	NJ 1987, 887	Linguenda	't H	214
HR 08-09-1987	NJ 1988, 612	Grenswisselkantoor	't H	225
Hof Den Haag 02-12-1987	NJ 1988, 433	Vrijspreek Piet S.		223
HR 02-02-1988	NJ 1988, 820	Stormsteeg		232
HR 19-09-1988	NJ 1989, 379	Parkeerwachter		235
HR 18-10-1988	NJ 1989, 511	Ruzie te Loon op Zand	GEM	244
HR 25-10-1988	NJ 1989, 456	m.s. Canopus	't H	238
HR 13-06-1989	NJ 1990, 48	In de steek gelaten vrouw	't H	247
HR 24-10-1989	NJ 1990, 353	Gezochte confrontatie	't H	262
EHRM 20-11-1989	NJ 1990, 245	Kostovski	EAA	257
HR 08-12-1992	NJ 1993, 321	Videodozen		268
EHRM 16-12-1992	NJ 1993, 400	Niemietz	EJD	271
HR 02-02-1993	NJ 1993, 476	Aflatoxinepinda's		277

CHRONOLOGISCH REGISTER

EHRM 25-02-1993	NJ 1993, 485	Funke	Kn	282
HR 18-05-1993	NJ 1993, 691	Blijf van mijn auto!	't H	287
HR 19-10-1993	NJ 1994, 50	Sportkantine	ThWvV	291
HR 25-01-1994	NJ 1994, 598	Vliegbasis Volkel	C	294
EHRM 22-11-1995	NJ 1997, 1	Legaliteit in Straatsburg	Kn	394
HR 19-12-1995	NJ 1996, 249	Zwolsman	Sch	306
EHRM 08-02-1996	NJ 1996, 725	John Murray	Kn	377
HR 23-04-1996	NJ 1996, 513	Pikmeer I	't H	365
HR 25-06-1996	NJ 1997, 106	Boom te Echt	Sch	403
HR 25-06-1996	NJ 1997, 563	Niet-behandelde longinfectie	't H	418
HR 25-06-1996	NJ 1996, 714	Zeeuwse motorrijder	Sch	372
HR 01-07-1996	NJ 1996, 753	Blijf daar weg!		390
HR 15-10-1996	NJ 1997, 199	Porsche	't H	406
EHRM 17-12-1996	NJ 1997, 699	Saunders	Kn	426
HR 06-01-1998	NJ 1998, 367	Pikmeer II	JdH	443
EHRM 28-10-1998	NJ 2000, 134	Osman vs. United Kingdom	EAA	475
HR 20-04-1999	NJ 1999, 677	De bedreigde getuige	't H	464
HR 01-06-1999	NJ 1999, 567	Karman	Sch	455
HR 02-11-1999	NJ 2000, 174	Meindert Tjoelker	JdH	495
HR 09-11-1999	NJ 2000, 40	Spontane bekenteniss II		473
HR 10-10-2000	NJ 2001, 4	Schieten in de kroeg	Y. Buruma	508
HR 12-12-2000	NJ 2002, 516	Honden Peter	Kn	527
HR 23-01-2001	NJ 2001, 327	Enkhuizer doodslag		514
HR 08-05-2001	NJ 2001, 480	Bacchus		522
EHRM 05-11-2002	NJ 2004, 262	Allan		548
HR 25-03-2003	NJ 2003, 552	HIV I	YB	532
EHRM 24-07-2003	NJ 2005, 550	Smirnova	Sch	633
HR 30-09-2003	NJ 2005, 69	Shaken baby	Kn	600
HR 21-10-2003	AB 2004, 310	Drijfmeest	OJ	572
HR 21-10-2003	NJ 2007, 9	Tussendeur	P.A.M. Mevis	705
HR 20-01-2004	NJ 2004, 214	Bumperkleven		544
HR 17-02-2004	NJ 2004, 400	Handleiding	JR	594
HR 24-02-2004	NJ 2004, 375	Doorgeladen wapen	P.A.M. Mevis	576
HR 09-03-2004	NJ 2004, 263	Jailplant	Sch	556
HR 30-03-2004	NJ 2004, 376	Afvoerprijs	YB	584
HR 01-06-2004	NJ 2005, 252	Blackout	Kn	618
HR 18-01-2005	NJ 2005, 154	HIV II	prof. mr. D.H. de Jong	606
HR 29-11-2005	NJ 2006, 176	Rekensom		644
HR 17-01-2006	NJ 2006, 303	Overstekend kind	Y. Buruma	651
HR 28-03-2006	NJ 2006, 509	De niet betaalde taxirit	prof. mr. Y. Buruma	692
HR 30-03-2006	NJ 2007, 38	Jailplant II	T.M. Schalken	721
HR 11-04-2006	NJ 2006, 393	Hennepkwekerij	Y. Buruma	668
HR 13-06-2006	NJ 2006, 343	Koevoet		662
HR 13-06-2006	NJ 2007, 48	Bloedvergiftiging	Y. Buruma	738
EHRM 11-07-2006	NJ 2007, 226	Jalloh	T.M. Schalken	766
HR 29-08-2006	NJ 2007, 134	Hupje	J.M. Reijntjes	757
HR 31-10-2006	NJ 2007, 79	Leestafel zooien	N. Keijzer	745
HR 19-12-2006	NJ 2007, 29	Kopje onder		715
HR 20-02-2007	NJ 2007, 659	Samir A.		811
HR 20-02-2007	NJ 2007, 313	HIV IV	Ybo Buruma	778
HR 15-05-2007	NJ 2007, 387	Promis I	Y. Buruma	792
EHRM 05-07-2007	NJ 2007, 633	Hendriks	T.M. Schalken	806
HR 22-01-2008	NJ 2008, 193	Kraggenburgzaak	J.M. Reijntjes	839
HR 12-02-2008	NJ 2008, 263	Cannabispsychose		857
HR 18-03-2008	NJ 2008, 209	Rijswijkse stoeptegels		851
HR 08-04-2008	NJ 2008, 312	Ballenknipper	N. Keijzer	866
HR 17-06-2008	NJ 2008, 358	Redelijke termijn II	P.A.M. Mevis	876
HR 16-09-2008	NJ 2010, 5	Medicinale Cannabis	Y. Buruma	969
EHRM 27-11-2008	NJ 2009, 214	Salduz		909
HR 09-12-2008	NJ 2009, 157	Tolbert	T.M. Schalken	885
Hof A'dam 21-01-2009	NJ 2009, 191	Wilders	Y. Buruma	897

HR 03-03-2009	NJ 2009, 236	Remkabel	N. Keijzer	918
HR 30-06-2009	NJ 2009, 349	Post-Salduz	T.M. Schalken	929
HR 30-06-2009	NJ 2009, 495	Unus testis I		956
HR 30-06-2009	NJ 2009, 496	Unus testis II	M.J. Borgers	958
HR 29-09-2009	NJ 2010, 117	Lekkanaal	N. Keijzer	992
HR 15-12-2009	NJ 2011, 78	Eigen waarneming	J.M. Reijntjes	1055
HR 22-12-2009	NJ 2010, 193	Vlinderbom	P.A.M. Mevis	1005
HR 26-01-2010	NJ 2010, 512	Steunbewijs en bewijsminimum		1010
EHRM 01-06-2010	NJ 2010, 628	Gafgen II	Y. Buruma	1018
HR 29-06-2010	NJ 2010, 674	Kampvuur Castricum	P.A.M. Mevis	1045
HR 04-01-2011	NJ 2012, 145	Wiet in ruim	M.J. Borgers	1083
HR 01-02-2011	NJ 2011, 394	Ne bis in idem	Y. Buruma	1070
HR 22-03-2011	NJ 2011, 342	Geef het mes!	T.M. Schalken	1061
EHRM 15-12-2011	NJ 2012, 283	Al-Khawaja & Tahery		1099
HR 17-01-2012	NJ 2012, 517	Gijzelnemer Almelo	N. Keijzer	1130
HR 31-01-2012	NJ 2012, 536	Runescape	N. Keijzer	1148
HR 06-03-2012	NJ 2012, 251	Dagboekantekeningen	T.M. Schalken	1094
HR 27-03-2012	NJ 2012, 301	Groninger HIV	N. Keijzer	1118
HR 19-06-2012	NJ 2012, 519	Voorbedachte raad I	B.F. Keulen	1140
EHRM 10-07-2012	NJ 2012, 649	Vidgen	T.M. Schalken	1174
HR 19-02-2013	NJ 2013, 308	De onbevoegde hulpofficier	B.F. Keulen	1179
HR 19-02-2013	NJ 2013, 436	Ratio 63	N. Keijzer	1195
HR 26-03-2013	NJ 2013, 544	Bewijsvoering in ontnemingszaken	M.J. Borgers	1222
HR 02-07-2013	NJ 2013, 563	Checkpoint	P.H.P.H.M.C. van Kempen	1229
HR 05-11-2013	NJ 2014, 157	Voorbedachte raad II	B.F. Keulen	1255
HR 17-12-2013	NJ 2014, 514	Nijmeegse scooter	P.A.M. Mevis	1289
HR 28-01-2014	NJ 2014, 107	Misdadig doel		1250
HR 01-07-2014	NJ 2014, 441	Oproepen getuigen	M.J. Borgers	1265
HR 14-10-2014	NJ 2015, 5	Nekklem	N. Keijzer	1303
HR 28-10-2014	NJ 2015, 15	Russische roulette	N. Keijzer	1313
HR 11-11-2014	NJ 2015, 96	Opzet	B.F. Keulen	1321
HR 02-12-2014	NJ 2015, 390	Overzichtsarrest medeplegen	P.A.M. Mevis	1346
EHRM 09-12-2014	NJ 2015, 281	Geisterfer	B.E.P. Myjer	1339
HR 03-03-2015	NJ 2015, 200	Toezegging hoofdagent	J.M. Reijntjes	1335
EHRM 15-12-2015	NJ 2017, 294	Schatschaschwili	B.E.P. Myjer	1565
HR 22-12-2015	NJ 2016, 52	Nieuwe Salduz	A.H. Klip	1356
HR 22-03-2016	NJ 2016, 316	Overzichtsarrest noodweer(exces)	N. Rozemond	1370
HR 26-04-2016	NJ 2016, 388	Checkpoint II	B.F. Keulen	1425
HR 26-04-2016	NJ 2016, 375	Feitelijk leidinggeven	H.D. Wolswijk	1417
HR 05-07-2016	NJ 2016, 348	Levenslang I	T. Kooijmans	1383
HR 01-11-2016	NJ 2017, 84	Dynamische verkeerscontrole	B.F. Keulen	1453
HR 06-12-2016	NJ 2017, 198	Steken in de buik	N. Rozemond	1480
HR 20-12-2016	NJ 2017, 157	Overzichtsarrest oplichting	N. Keijzer	1473
HR 28-02-2017	NJ 2017, 424	PTSS en noodweerexces	H.D. Wolswijk	1603
HR 14-03-2017	NJ 2017, 269	Heringa	P. A.M. Mevis	1519
HR 04-04-2017	NJ 2017, 230	Onderzoek aan smartphone	T. Kooijmans	1488
HR 11-04-2017	NJ 2017, 277	Diefstal, heling of witwassen?	T. Kooijmans	1553
HR 06-06-2017	NJ 2017, 378	Post Vidgen II	J.M. Reijntjes	1579
HR 20-06-2017	NJ 2019, 111	Overzichtsarrest samenloop	P.A.M. Mevis	1702
HR 04-07-2017	NJ 2017, 440	Oproepen getuigen en EVRM	T. Kooijmans	1613
HR 28-11-2017	NJ 2018, 310	Zwijgen en medeplegen	H.D. Wolswijk	1642
HR 19-12-2017	NJ 2019, 326	Levenslang II	P.H.P.H.M.C. van Kempen	1741
HR 20-02-2018	NJ 2019, 73	Nijmeegse scooterzaak II	P.A.M. Mevis	1667
HR 29-05-2018	NJ 2019, 103	Aanmerkelijke kans II	H.D. Wolswijk	1681
HR 26-06-2018	NJ 2018, 337	Stiefdochter	J.M. Reijntjes	1650
HR 03-07-2018	NJ 2018, 436	Overzichtsarrest openlijke geweldpleging	N. Rozemond	1656
HR 03-07-2018	NJ 2020, 200	Overzichtsarrest zwaar lichamelijk letsel	H.D. Wolswijk	1811
HR 04-09-2018	NJ 2019, 269	Poging of voltooide diefstal	N. Rozemond	1726

CHRONOLOGISCH REGISTER

HR 16-10-2018	NJ 2019, 285	Overzichtsarrest aanwezigheidsrecht	P.A.M. Mevis	1734
HR 28-05-2019	NJ 2019, 359	Vinkeveense plassen	W.H. Vellinga	1774
HR 17-12-2019	NJ 2020, 217	Mr. Big methode		1821
HR 17-12-2019	NJ 2020, 250	Anno Salduz		1868
HR 24-09-2019	NJ 2019, 465	Eigen waarneming II	J.M. Reijntjes	1795
HR 13-10-2020	NJ 2021, 30	Enschedeese voogdijmoord	J.M. Reijntjes	1890
HR 01-12-2020	NJ 2021, 169	Ophoudhok	N. Jörg	1969
EHRM 19-01-2021	NJ 2021, 93	Keskin	W.H. Vellinga	1925
HR 02-02-2021	NJ 2021, 90	Handrem	W.H. Vellinga	1908
EHRM 09-02-2021	NJ 2021, 94	Hasselbaink	B.E.P. Myjer	1937
HR 09-02-2021	NJ 2021, 120	Ontgrendelplicht smartphone	J.M. Reijntjes	1948
HR 30-03-2021	NJ 2021, 228	Helikopter	A.J. Machielse	2063
HR 20-04-2021	NJ 2021, 173	Post-Keskin	B.E.P. Myjer	2031
HR 12-10-2021	NJ 2021, 368	Post-Keskin II	N. Jörg	2082